
Barcelona i el model econòmic de l'absolutisme borbònic, 1715-1796: un tret per la culata

Josep Maria Delgado Ribas *

Més enllà dels episodis de repressió política, ocupació militar, desmantellament institucional i fiscalitat de càstig aplicats al país arran de la rendició de Barcelona l'11 de setembre del 1714, hi hagué un projecte d'enginyeria social menys conegut, dissenyat per convertir la resistència de la societat catalana al poder reial en un record del passat, amb el Consell de Guerra, els capitans generals i corregidors situats sota la seva jurisdicció i el Consell de Castella, ara superior jeràrquic de la nova Audiència de Catalunya, com a agents fonamentals.

Castella tenia una experiència de més de dos-cents anys com a *empire builder*. La incorporació dels territoris de la Corona d'Aragó fou el punt final de consolidació d'un Estat fiscal-militar atípic que, lluny de construir-se sobre el pacte i la transacció amb les elits confederades, cercà la solució expeditiva de llur escapçament, mitjançant l'ocupació militar permanent del territori. Les “noves plantes” anorrearen els drets constitucionals i polítics i implicaren també una modificació profunda en les estructures polítiques de la “monarquia composta” espanyola, que es transformà en un Estat unitari imperial, després de la pèrdua d'una part dels seus fragments a Utrecht-Rastatt, compensada amb els nous territoris peninsulars incorporats “per dret de conquesta”.

La inclusió de Catalunya en l'imperi espanyol no va representar una equiparació immediata amb els territoris ultramarins. En aquests, els descendents dels conqueridors i primers pobladors peninsulars es transformaren en una nova elit, a la qual se cedí durant el segle XVII un elevat grau d'autonomia per minimitzar els costos de control i supervisió, i que, al seu torn, fou clau per mantenir pràcticament íntegre el domini americà durant l'etapa d'extrema debilitat de la segona meitat del segle XVII i per garantir la fidelitat a Felip V.

Mentre a l'altra banda de l'Atlàntic, l'exèrcit espanyol era pràcticament absent i els grups dirigits gaudien d'un control absolut dels governs locals i tenien accés a les

* Josep M. Delgado Ribas (Barcelona, 1952) és catedràtic d'Història i Institucions Econòmiques de la Universitat Pompeu Fabra i director del programa de doctorat en Història del Institut Universitari d'Història Jaume Vicens Vives. Doctor en Història Moderna per la Universitat de Barcelona, ha centrat la seva recerca en la història econòmica de Catalunya i del imperi espanyol al segle XVIII. Entre els seus treballs destaquen: *El comerç entre Catalunya i Amèrica (segles XVIII i XIX)* (amb J.M. Fradera, 1986); *Descubrimiento, colonización y emancipación de América* (amb G. Zaragoza i R.M. Serrera, 1990); *Economía e Historia del puerto de Barcelona. Tres estudios* (amb J. Clavera i A. Carreras, 1992); *Dinámicas imperiales (1650-1796). España, América y Europa en el cambio institucional del sistema colonial español* (2007); *Filipinas, un país entre dos imperios* (amb M.D. Elizalde, 2011); *Eclipse and Collapse of the Spanish Empire, 1650-1898* (2012); *The Slave Trade in the Spanish Empire (1501-1808)* (2013) i *L'economia del set-cents: desfeta, represa i crisi* (2013).

institucions de govern imperial –alta burocràcia, corregiments i audiències– mitjançant la venalitat dels càrrecs, Catalunya era un territori ocupat, amb una guarnició permanent que no baixava dels 20.000 homes i unes institucions de govern polític controlades des de Madrid, parcialment militaritzades i en mans de la minoria botiflera que havia acreditat la seva fidelitat a Felip V durant les depuracions del període 1714-1719.

A llarg termini, tanmateix, garantir la fidelitat de Barcelona i Catalunya requeria constituir una base social que actués de la mateixa manera que ho feia l'oligarquia criolla a l'imperi americà com a suport intern al poder reial. La ponència estudia com es produí aquest procés de captació d'una part de les elits barcelonines per part de l'Estat, l'objectiu principal del qual foren aquells sectors de la burgesia mercantil del Principat que havien restat fidels a Felip V durant la guerra, o bé havien canviat de bàndol a temps, i per què es frustrà definitivament en la dècada del 1770, provocant un canvi radical d'orientació en la política econòmica dels governs il·lustrats de Carles III.